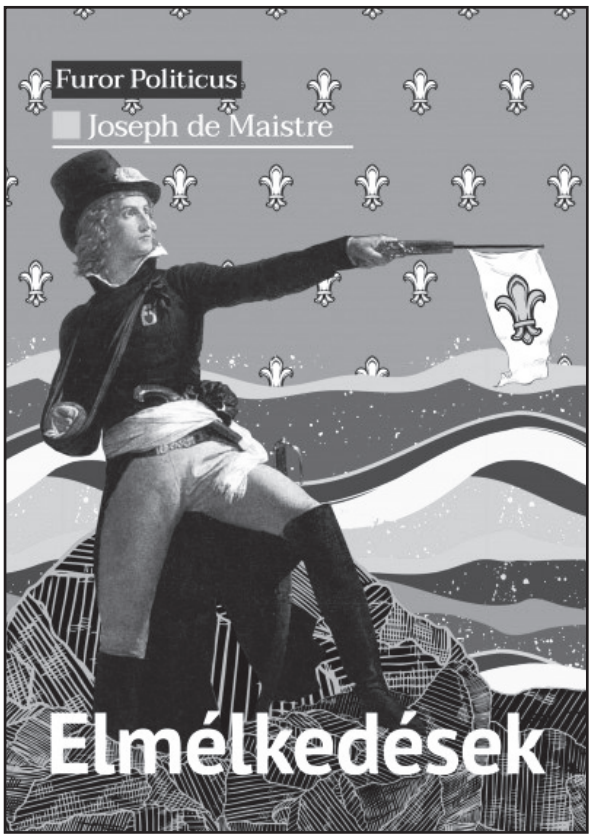
det magad felé, és tudd, hogy amit nem találsz meg magadon, egy másik testben hiába keresed!" (17. fej.) *„Azt sújtja ugyanis a lepra, akit súlyos bűn foltja szennyez; orsót tartani pedig annyit tesz: elhagyni a férfias élet erélyes cselekedeteit, és a női viselkedés csábító puhaságát mutatni."* (18. fej.) A helyes szövegértelmezés és szöveghűség alapján látni kell, hogy Damianit nemcsak a homoszexualitás problémája foglalkoztatja, hanem a *„nyomorúságos gyönyör"* (23. fej.) minden formája: a magányos önkielégítés, a kölcsönös maszturbáció, a combok közötti közösülés és az anális közösülés bűne is. Hasonlóképpen a földre élvezés (3. fej.) – mint egyfajta korabeli fogamzásgátlás –, a „pedofília", az állatokkal való fajtalankodás, az apácákkal folytatott szexuális kapcsolat és a bűnös papok egymás közötti gyónása. Mindezen dolgok nem önmagukban és maga miatt foglalkoztatják, nem is mint *delectatio morosa* (zsémbes vájkálódás), hanem kimondottan szerzetesi és egyházi eltévelyedésként, mint *„idegen bűn*ök". (A fordító egy lábjegyzetben elmondja, hogy az egyház kapcsán manapság túl sokat emlegetett *„pedofília"* mennyire pontatlan, hiszen a papi szemináriumokban és a szerzetesrendekben eleve az efebofília és a pederasztia jöhet szóba – 160. jegyzet.) Ezek tehát nem személyes, hanem erkölcsteológiai és egyházfegyelmi szinten érdeklik Damiani Szent Pétert: *„A kiváló lélek bukását panaszolom, és annak a templomnak lerombolását, melyben Krisztus lakott"* (17. fej.), hogy *„metsző szavakkal szerezzek neki gyógyulást"*. (25. fej.) Gyakorlati szinten az foglalkoztatja, *„A fönt említett formák közül, melyik esetében és hány bukás után maradhat meg valaki az egyházi tisztségben, illetve – ha beszennyeződött – milyen típusú és hány vétek esetében kell arra kötelezni, hogy az említett [szerzetesi, papi] kötelességét elhagyja."* (26. fej.) Ez hát a konkrét kérdése itt, mivel számos általa vizsgált vonatkozó rendeletet nem tartott egyértelműnek és kielégítőnek. Teljesen világos, hogy szempontja nem *„vamzer"*, nem túlbuzgó vagy „túl hagyományhű". Azért sem lehet merev, túlságosan dogmatikus egyházi emberként látni őt, mert bár kiállt a pápaság és az egyház szellemi tekintélyének primátusa mellett, közben bizonyos uralkodókat védelmezett. Részben és olykor *„fehér guelf"* volt, mint Dante, aki a *Paradicsom*ban énekel róla. (A kötet beszerezhetőségével kapcsolatban a Katolikus Tábori Püspökség elérhetőségein lehet érdeklődni: http://www.ktp.hu/hivatal/elerhetosegek.)

Horváth Róbert

Joseph de Maistre
ELMÉLKEDÉSEK
278 oldal (Budapest, 2020, Századvég)

Joseph de Maistre (1753–1821) a francia ellenforradalmi gondolat – tán nem túlzás állítani – legjelentősebb alakja, mégis elég kevéssé ismert Magyarországon, amiben fontos szerepe van a baloldal és a „szakma" személyéhez és nézetrendszeréhez kapcsolódó, jórészt félelemből és alapvető idegenkedésből fakadó elhallgatásának, mivel semmit nem tudnak elviselni, ami szembemegy a felvilágosodás és a forradalmak áporodott klímájával. Amennyiben előkerül a neve, a totalitarizmus előfutárának állítják be, a fasizmus előképének, obskurantistának, tehát ismét a baloldali „gondolkozás" szokásos, fárasztó ideológiai garnitúrájával állunk szemben. Érdemben csupán a jobboldal ideológiailag tájékozottabb, olvasottabb – szűk – rétegének mond valamit a neve, ugyanakkor tény, hogy terjedelmes életművéből, levelezéséből eddig nem sok minden jelent meg magyarul. Ezen az áldatlan helyzeten változtatott tavaly a Századvég kötete, az *Elmélkedések*.

A kiadvány Maistre két munkáját tartalmazza, amelyek témájuknál fogva összetartoznak.

A szerző jogászként, diplomataként és íróként tevékenykedett, ám életében kevés műve jelent meg. Termékeny író volt, elméleti munkái mellett kiterjedt levelezést folytatott több száz levelezőpartnerével. Nézeteinek homlokterében több fő vonalat találunk, melyek kifejtésre kerülnek az *Elmélkedések* fejezeteiben. Mint a műből kiderül, egyes pontok kiemelt jelentőséggel bírnak Maistre számára, ám a legfontosabb Isten valósága, amely a középpontját jelenti a szerző politikai teológiájának. Az egyik legkomolyabb kritikusa volt a felvilágosodásnak, a forradalomnak és a materialista alapon működő tudományosságnak. Nem meglepő, hogy a felvilágosodásból kisarjadó eszmék képviselői ellenséges szemmel néznek szellemi örökségére.

Kötetünk témakörei közé tartozik maga a forradalom, a Gondviselés megjelenése a forradalomban, az ellenforradalom természete, a köztársaság politikája, valamint az alkotmányosság. Mint említettük, Maistre-nél központi jelentőségű Isten jelenléte minden földi és földöntúli dologban. A politika, a társadalom mint terep problémái vonatkozásában Isten leginkább mint mindenható és mindenütt jelenlévő Abszolút nyer értelmet, s minden baj kútfeje ott keresendő, ahol az ember elfordítja tőle a tekintetét. Ezen a vonalon egészen a reformációig kell visszamenni, hiszen Maistre szerint először ott került sor arra, hogy a lázadás szervezett keretek között jelent meg, mintegy jogalapot adva annak a hozzáállásnak, hogy az ember szembe mer szállni az autoritással. Hitetlenek korábban is voltak, azonban a történelem folyamán egyre hatékonyabb formákban szerveződtek meg, s ez az istenellenes attitűd a francia forradalomban csúcsosodott ki.

Maistre hozzáállása figyelemreméltó a forradalommal szemben, ami egyszerre ölt sátáni arculatot és tükrözi Isten akaratát. A forradalom megtestesíti mindazt, ami gonosz: *„A francia forradalomnak az a különleges sajátossága, amely egyedi eseménnyé teszi a történelemben, hogy radikálisan rossz. A jónak a morzsája sem vigasztalja a megfigyelőt: ez minden ismert rossz legmagasabb foka, maga a letisztult tisztátalanság. A történelem melyik lapján olvashatunk még olyan eseményről, amiben egyszerre ilyen rengeteg bűn van jelen ugyanazon a színpadon? Ez az alantasság és kegyetlenség döbbenetes csúcsteljesítménye, az erkölcstelenség mélysége, a szemérmetlenség tobzódása!”* Ugyanakkor az írott történelem eme addig példátlan mocsoktengerét úgy kell értelmezni, mint amit Isten küldött büntetésül azért, mert az ember fellázadt és rossz útra tért. Mivel minden dolog csak és kizárólag Isten tudomásával történhet meg, a forradalomnak és a hasonló rettenetes eseményeknek is Isten tudomásával kell bekövetkezniük. Ezek a történések bünte-

tések, melyeket az embernek figyelmeztetésként kellene értelmeznie. A forradalmárok, miután vértengerbe fojtották az országot, természetesen nem ekként járnak el, hiszen őrült eszméik megszállottságában akarnak létrehozni egy megkonstruált absztrakt világot az isteni törvénnyel szemben. Maistre a forradalom meganynyi abszurditásának jellemzése közepette maró gúnnyal részletezi, hogy a nemzeti konvent a köztársaság első napjától számítva, 57 hónap alatt 11210 törvényt fogadott el, ami összesen 15479 új jogszabályt jelent, s kétségeinek ad hangot, hogy a három francia királyi dinasztia együttesen létrehozott volna ilyen vaskos törvénykönyvet. Leszögezi, hogy ez az óriási erőfeszítés semmit sem ér, mivel e sok törvény azt jelenti, hogy nincs törvényesség. Nincs törvényesség, hiszen megszűnt a szuverenitás, a meggyilkolt király, a megerőszakolt monarchia után eltűnt a valódi autoritás és csak egy törvénytelen hatalom bitorlását látjuk, amely törvényt játszik a legyilkolt százezrek holttestén táncolva.

Joseph de Maistre (1753–1821)

A Maistre-t elvi alapon kritizálók egyik fő érve a szerző állítólagos erőszak-dicsőítése, holott ezek a gondolatok a teljes életműnek csupán töredékét teszik ki. Tény, hogy az olyan fejezetekből, mint „Az emberi faj erőszakos tönkretételéről", melyben Maistre aprólékosan részletezi a történelem meganynyi háborúját és vérontását számadatokkal alátámasztva, valamint kifejti, hogy a történelemben épp azok az időszakok voltak szellemileg gyümölcsözők, amikor háborúk szántották a vidéket, esetleg arra lehetne következtetni, hogy mintegy kultusszá emeli az erőszakot. Erről azonban nincs szó, pusztán tisztában van az emberi természet néhány alapvető vonásával. Továbbá, amikor vázolja egy eljövendő restauráció körvonalait, a szeretet jelentőségét, Isten fennhatósága alatt, elsőrendű fontosságúnak tartja.

A kötet második művében (*Tanulmány a politikai alkotmányok és más emberi intézmények rendezőelvéről*) Maistre idéz egy gondolatot Órigenésztől: „*Semmi sem fordulhat jobbra az emberben Isten nélkül.*" E szép mondathoz kapcsolódóan érdemes megjegyezni, hogy bármikor is tűnt úgy, hogy a valláshoz bűn tapad, az mindig abból fakadt, hogy a vallás képviselői tértek le az igaz útról. Mindig az ember az, aki engedi, hogy lelkében, a jó és a rossz e hadszínterén, a sátán győzedelmeskedjen, legalábbis kerekedjen felül, ha időlegesen is. Az emberi természet meg nem zabolázott vadhajtásait, a különféle hajlamokat, kísértéseket kell hibáztatni, amennyiben bűn esik, hiszen a tanítás soha nem változik, az igazság sem változik, nem alakoskodik, az evangélium sem tanít soha mást, mint amit mindig is tanított. Az ember az, aki szüntelen változásnak van kitéve, és ha szem elől téveszti Isten fáklyájának fényét, könnyen a bozótosba tévedhet.

Maistre keményen kritizálja a felvilágosodás olyan ismert alakjait, mint Rousseau és Voltaire,

és ilyenkor kitűnő, csípős humoráról is meggyőződhetünk. Elképzeléseiket, követendő társadalomképüket elveti, mivel nélkülözik Istent, és a talmi alapokra, emberek által alkotott, múló szerződésekre mint értéktelen papírfecnikre épülő társadalom nem tekinthető érvényesnek. Szerinte ez vonatkozik az alkotmányra is, mert, utalva egy fontos tételére, a teremtés csakis Isten műve lehet: „*Valamennyiünket rugalmas lánc köt a Legfőbb Lény trónjához. Ez a lánc megtart bennünket, de nem alacsonyít le.*" Az ókor nagy birodalmai, alapelveik, melyeken nyugodtak és amelyek szerint szervezték társadalmukat, mind-mind vallási alapokra épültek, ahogyan minden tevékenységük, létük minden egyes eleme. Ahogyan Maistre kifejti: „*A nemzeteket mindig a vallás tette civilizálttá. Semmilyen más ismert eszköz sem hatott a vadság állapotában lévő emberre.*" Ebből következően semmisnek tekinthető mindaz, amit a forradalom és intézményei az emberre próbálnak húzni társadalom gyanánt.

Némi naivitással – utólag – talán megvádolhatjuk Maistre-t, mert hitt abban, hogy a király visszatérésével, a monarchia trónjának helyreállításával, Isten világának restaurációjával helyreállhat a rend és egy üdvös korszak köszönt az országra, elhárítván egyúttal azok akkoriban előtörő aggodalmait, akik az ellenforradalom erőinek bosszújától rettegtek. Talán mondhatjuk, joggal remélte, hogy ilyen pusztító eseménysor, mint amilyen az 1789-ben kirobbantott forradalom volt, szükségképpen egy jobb kort fog elhozni. Mindenesetre pozitív benső hozzáállását, azt, hogy nemzetének magasrendű sorsot akart, már a könyv utolsó oldalán olvasható idézet alapján sem vonhatjuk kétségbe: „*Most az a rendeltetésünk, hogy szeretettel hirdessük az igazságot.*"

M. P.

Nyirkos Tamás
AZ ÖTFEJŰ SAS. TEOLÓGIA ÉS POLITIKA A FRANCIA ELLENFORRADALOMBAN
172 oldal (Máriabesnyő, 2014, Attraktor)

Az 1789-es évben megkezdődött eseménysor, amely francia forradalomként híresült el és került az utókor közös tudatába, meghatározó jelentőségű volt a tekintetben, hogy a világ politikai, társadalmi és ezeken kívül számos egyéb területen megnyilvánult képe milyen irányt vett az elkövetkezendő évszázadokban. A francia forradalomnak eminens szerepe volt és van jelenleg is a későbbiekben kibontakozott számos esemény vonatkozásában, s nem csupán az európai, hanem az ázsiai és az amerikai kontinensen is. Bár a folyamat, melynek egyik fő tényezőjeként lehet tekinteni a francia forradalom történéseire, egy láncolat eleme, meghatározó jelentőségű azon világ arculata szempontjából, amely napjainkban körülvesz bennünket. Ez Magyarországra, szűkebb életterünkre is igaz, mely mai napig kelet–nyugat határának tekinthető, hiszen, bár gyö-